

ПРОФЕСОР ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ УСПЕНСЬКИЙ

25 листопада 2006 р. виповнилося 105 років із дня народження видатного патологоанатома, учасника Великої Вітчизняної війни, доктора медичних наук проф. Євгена Олександровича Успенського, який з 1956 по 1973 рр. був завідувачем кафедри патологічної анатомії нашого університету, тоді — Одеського медичного інституту.

Євген Олександрович Успенський народився 25 листопада 1901 р. в м. Борисоглібську в сім'ї шкільного вчителя. Середню освіту отримав у Борисоглібській гімназії. У 1920 р. був зарахований на 1-й курс медичного факультету І Московського державного університету.

Після закінчення університету молодий спеціаліст-невропатолог був направлений на роботу у бальнеологічне відділення для хворих на периферичну нервову систему. У 1928–1929 рр. він двічі проходив стажування в інституті удосконалення лікарів у Ленінграді під керівництвом проф. Л. В. Блюменау. А восени 1930 р. Є. О. Успенський отримав посаду ординатора неврологічного відділення лікарні ім. І. І. Мечникова, яке очолював відомий науковець М. І. Асвацатуров. З цього часу починається наукова діяльність Євгена Олександровича Успенського. У 1932 р. він опублікував першу наукову роботу «До питання про лікування цереброспінального епідемічного менінгіту». У цьому ж році Є. О. Успенський переходить на роботу до Інституту експериментальної медицини в лабораторію нормальної та патологічної морфології нервової системи, якою керував відомий учений Б. С. Дойников. У 1935 р. Євген Олександрович на засіданні вченої ради під керівництвом видатного фізіолога І. П. Павлова доповів про виконану ним роботу на тему: «Про топографічний розподіл гістопатологічних змін у нервовій системі людини при вуличному сказі». Члени ради високо оцінили цю доповідь, і Євгену Олександровичу був присуджений науковий ступінь кандидата медичних наук без захисту дисертації.

Згодом Євген Олександрович продовжує роботу на кафедрі патологічної анатомії Інституту вдосконалення лікарів під керівництвом проф. Ф. М. Чистовича і проф. В. Г. Гаршина, де він запланував виконання докторської дисертації на тему: «Метастазування раку різних органів у нервову систему».

У 1939 р. Євгена Успенського призвали до лав Радянської Армії, і до початку війни з білофінами він служить військовим прозектором і керує спеціальною групою цих фахівців на Карельському фронті. Після закінчення бойових дій з білофінами Є. О. Успенський переводиться на поса-

Євген Олександрович Успенський

ду старшого викладача кафедри патологічної анатомії Військово-медичної академії ім. С. М. Кірова.

З перших днів Великої Вітчизняної війни Євген Олександрович Успенський був призначений заступником начальника, а потім начальником патолого-анатомічної лабораторії Ленінградського фронту. Тут, в умовах блокади, голоду, артилерійських обстрілів і авіабомбувань лікар-вчений Успенський розпочав вивчення вогнепальних ушкоджень. Незважаючи на важкі умови блокади, він не залишає думки про свою докторську тему, і такий важливий її розділ, як «Дифузні метастази раку у нервовій системі», у лютому 1943 р. публікує в журналі «Експериментальна невропатологія» (Чикаго, США).

У 1941 р. Євген Олександрович виконує прозекторську роботу на Західному, Білоруському та І Українському фронтах, де збирає велику колекцію унікальних зразків вогнепальних поранень.

28 листопада 1942 р. Ставка Верховного командування Червоної Армії віддала наказ щодо

організації військово-медичного музею, де повністю мала бути відображена робота медиків у роки Великої Вітчизняної війни.

Відповідальними за організацію музею призначили корпусного лікаря, начальника Головного медичного управління Юхима Івановича Смирнова, генерал-лейтенанта Віктора Миколайовича Шевкуненка і проф. Олексія Миколайовича Максименкова. Спочатку музей дислокувався у Москві, куди була організована доставка найрізноманітніших препаратів і матеріалів медичної служби з віддалених районів бойових операцій, освітлювалися новітні методи, прийняті для масового лікування поранених і хворих воїнів.

У структурі музею був також передбачений спеціальний відділ з організації патолого-анатомічних матеріалів, які надходили з фронтів і окремих армій. Начальником цього відділу у січні 1944 р. призначили Євгена Олександровича. Тут він працював протягом 10 років.

У стінах музею Є. О. Успенський зосередив свою величезну колекцію патолого-анатомічних препаратів вогнепальних поранень різних термінів, починаючи від поля бою і закінчуючи пізніми ускладненнями бойової травми. Колекція була унікальною як за кількісним складом, так і за різноманітністю патолого-анатомічної картини. Все це треба було описати та систематизувати.

Євген Олександрович почав оформлення паспорта та необхідної каталогізації на кожний препарат. Загалом до кінця війни було зібрано близько 6 тис. експонатів, які зараз зберігаються у Військово-медичному музеї (Санкт-Петербург, Лазаретний пров., 2).

Згодом була залучена група видатних художників, які з натури створили унікальні медичні рисунки препаратів. Ці 500 рисунків і послужили основними ілюстраціями для багатотомної праці «Досвід Радянської медицини у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Євген Олександрович, за пропозицією редактора IV тому акад. Володимира Миколайовича Шамова, виклав у книзі основи патологічної анатомії вогнепальних поранень головного мозку, а акад. Олександр Миколайович Бакулев — редактор XI тому — запросив Євгена Олександровича описати патологічну анатомію вогнепальних поранень хребта та спинного мозку.

Виконуючи таке відповідальне завдання, Євген Олександрович Успенський не забував і про свою докторську дисертацію, яку успішно захистив у квітні 1953 р., під назвою «Про метастази раку в нервову систему». У 1956 р. Євген Олександрович був обраний на посаду завідувача кафедри патологічної анатомії Одеського медичного інституту.

Є. О. Успенський опублікував 55 наукових праць, серед яких — дослідження з військової патології та монографічні праці, присвячені змінам у нервовій системі при раку, патологічній

анатомії епілепсії («Порадник з неврології», т. VI), деяким питанням патогенезу атеросклерозу, патологічної морфології апендициту, холециститу та виразкової хвороби в осіб похилого віку. Крім того, Є. О. Успенський у співавторстві з П. В. Сіповським видав підручник із патологічної анатомії для студентів стоматологічного факультету. За цей період співробітниками кафедри та учнями професора під його безпосереднім керівництвом виконано 120 праць; захищено 18 кандидатських і 3 докторські дисертації.

Маючи велику педагогічну майстерність і досвід, високу ерудицію та творчу ініціативу, Євген Олександрович постійно приділяє увагу вдосконаленню навчального процесу. Багато років він був обласним патологоанатомом, протягом 18 років незмінно обирався головою Одеського наукового товариства патологоанатомів, членом редакційної ради журналу «Лікувальна справа», брав активну участь у роботі вітчизняних і міжнародних конгресів, з'їздів, конференцій, симпозіумів.

Проф. Є. О. Успенський очолював Одеське наукове товариство патологоанатомів, а в 1956 р. став членом Одеського наукового товариства невропатологів і психіатрів, у роботі якого брав активну участь, виступаючи з доповідями та повідомленнями з питань судинної патології головного мозку, інфекційних захворювань нервової системи, у тому числі й ботулізму, знайомив членів товариства з новими даними про метастазування пухлин у нервову систему, робив цікаві повідомлення про роль нервової системи в геронтологічних проблемах.

У своїх наукових працях Євген Олександрович приділяв дуже велику увагу вивченню патоморфології нервової системи при різних її ураженнях.

Учений був близьким і товаришував із видатними неврологами свого часу — С. М. Давиденковим, І. Я. Раздольським, Б. І. Шараповим, Д. І. Панченком і багатьма іншими.

Євген Олександрович Успенський нагороджений 10 орденами та медалями, значком «Відмінник охорони здоров'я». Численні учні, співробітники, студенти — усі, хто знав Є. О. Успенського, шанують його великий труд, цінують його незмінну доброзичливість, чуйність, створювану ним обстановку взаємного розуміння та поваги, постійне прагнення до нового, передового.

На V Всесоюзному з'їзді патологоанатомів Євген Олександрович був обраний почесним членом Всесоюзного наукового товариства патологоанатомів й одержав почесний диплом.

З вересня 1973 р. проф. Успенський перебував на заслуженому відпочинку.

Євген Олександрович був улюбленцем студентів, хлібосольним господарем і чудовим співрозмовником, його розповіді про зустрічі з цікавими особистостями, зокрема з У. Пенфіл-

дом, якого він приймав у Ленінграді в своїй лабораторії, з ректором Московського державного університету акад. А. Я. Вишинським, видатним патологоанатомом О. І. Абрикосовим і багатьма іншими, залишають незабутнє враження.

Євген Олександрович Успенський дуже любив природу, ліс, тварин; був музикальною людиною, захоплювався Бетховеном і сам добре грав на віолончелі; знав і любив літературу, особливо російську класику; щедро дарував «розкіш людського спілкування» студентам і співробітникам.

Професори та викладачі нашого медичного університету, серед яких багато хто в минулому були слухачами Євгена Олександровича, його

численні учні та співробітники кафедр — усі, хто його знав, пам'ятають велику доброзичливість ученого, створену ним обстановку взаємного порозуміння та поваги.

Помер Є. О. Успенський після тяжкої хвороби 31 січня 1977 р., похований з воїнськими почесностями в Одесі на центральній алеї 2-го Християнського цвинтаря неподалік Дмитрівської церкви.

Життя Євгена Олександровича — приклад самовідданого служіння Вітчизні та медичній науці.

Світла та вдячна пам'ять про професора і велику людину Є. О. Успенського залишиться довічно в серцях його учнів і друзів.

УДК 614.876: 616-066

С. В. Калінчук, канд. мед. наук, доц.,

Н. Р. Баязитов, канд. мед. наук, доц.,

Г. М. Тяпкин

ДИНАМИЧЕСКИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ПОКАЗАТЕЛЯМИ РАБОТЫ СИСТЕМЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО УРОВНЯ

Одесский государственный медицинский университет, Одесса, Украина

Одесская областная клиническая больница, Одесса, Украина

УДК 614.876: 616-066

С. В. Калінчук, М. Р. Баязитов, Г. М. Тяпкин

ДИНАМІЧНІ ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЗАЄМВІДНОШЕННЯ МІЖ ПОКАЗНИКАМИ РОБОТИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я РЕГІОНАЛЬНОГО РІВНЯ

Одесский державный медицинский университет, Одеса, Украина

Одесская обласна клінічна лікарня, Одеса, Украина

Аналіз організації медичного обслуговування в Одеському регіоні на прикладі роботи багатопрофільної обласної клінічної лікарні здійснено з позицій залучення соціально-демографічних показників населення регіону, а також показників стану системи медичної допомоги населенню. Модель включає серію індексів, між якими існує причинно-наслідковий взаємозв'язок, тобто між соціальними демографічними та економічними показниками, з одного боку, та показниками стану системи охорони здоров'я — з другого. Включення в цю модель системи зворотного зв'язку, а також відстрочених у часі даних щодо ефективності медичної допомоги дозволяє досліджувати динамічний характер соціальної системи за часовою шкалою. Отримані результати є корисними щодо прийняття відповідних управлінських рішень у галузі охорони здоров'я, у тому числі із залученням телемедичного консультування.

Ключові слова: соціально-демографічні показники, організація системи охорони здоров'я, телемедицина, державне управління, множинний лінійний регресійний аналіз.

UDC 614.876: 616-066

S. V. Kalinchuk, M. R. Bayazitov, G. M. Tyapkin

DYNAMIC FUNCTIONAL INTERRELATIONS BETWEEN INDICES OF THE WORK OF THE HEALTH CARE REGIONAL SYSTEM

The Odessa State Medical University, Odessa, Ukraine,

The Odessa Regional Clinician Hospital, Odessa, Ukraine

The analysis of the organization of healthcare system in Odessa region was made on the basis of experience of the Odessa Regional Clinician Hospital with the taking into consideration of social and demographic characteristics of population as well as those indices, which were characteristic for the existing system of healthcare. Worked out model includes the number of indices, which are characterized by the presence of cause-consequence relationships. Hence, social-demographic indices along with economical ones on the one side, and indices of effectiveness of healthcare system — on the another were taken into recalculations. The inclusion into such a model of the backward directed influences as well as postponed indices on the efficacy of healthcare system permitted to investigate the dynamic character of social system. Gained data are helpful for resolving of questions, which are connected with problems of governance of regional system of healthcare, including telemedical consultations.

Key words: social-demographic indices, organization of healthcare system, state governance, telemedicine, multiple linear regression analysis.